

Γυναίκες στα όπλα: οι Ζαπατίστας και οι Κούρδοι της Ροχάβα Διαμορφώνουν μια Νέα Πολιτική για το Φύλο

της Charlotte Maria Sáenz (Μετάφραση: Συραγώ Λιάτσικου)

Η αντίσταση και η δύναμη μοιάζουν με το άγριο χορτάρι που ξεπηδάει μέσα από τις ρωγμές στην Τσιάπας, στο Μεξικό και στο διακρατικό Κουρδιστάν, όπου οι Ζαπατίστας και το Κουρδικό κίνημα αντίστασης, αντίστοιχα, δημιουργούν νέες σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων ως πρωτεύον κομμάτι της πάλης τους και της διαδικασίας οικοδόμησης ενός καλύτερου κόσμου. Και στα δύο μέρη, η συμμετοχή των γυναικών στις ένοπλες δυνάμεις έχει εισάγει μια νέα κοινωνική ερμηνεία της σχέσης των δύο φύλων βασισμένη στην ισότητα.

Ενώ οι Κούρδοι έχουν πολεμήσει για την επιβίωσή τους απέναντι στο ISIS στα σύνορα Συρίας-Τουρκίας, στην πόλη του Κομπάνι, οι Ζαπατίστας έχουν εγκαταλείψει τα όπλα για παραπάνω από 20 χρόνια και από τότε, έχουν στραφεί σε έναν μη βίαιο αγώνα. Και στις δύο περιπτώσεις, οι γυναίκες έχουν αγωνιστεί μαζί με τους άντρες απέναντι στο συλλογικό τους αφανισμό κάνοντας παράλληλα ριζοσπαστικές αλλαγές στις σχέσεις των δύο φύλων. Δουλεύοντας για περισσότερη ισότητα, γίνεται δυνατή μια περισσότερο άμεση δημοκρατία στην οικοδόμηση μεγαλύτερης αυτονομίας από το κράτος. [1] Και στις δυο προσπάθειες, υπάρχει επίσης μια βαθιά σύνδεση με τη γη[2] που αντιλαμβάνεται την αξία της γυναίκας και το περιβάλλον σαν απαραίτητες προϋποθέσεις για την ίδια τη ζωή.

Και στα δύο κινήματα αντίστασης, οι γυναίκες πήραν τα όπλα για να παλέψουν μαζί με τους άντρες συντρόφους τους, δείχνοντας τόσο θέληση αλλά και αξίωση να παλέψουν σαν στρατιώτες. Ωστόσο, ο κύριος στόχος τους στα βουνά δεν είναι στρατιωτικός. Αντιθέτως, το πιο σημαντικό τους έργο είναι η διαμόρφωση νέων υποκειμένων: άντρες και γυναίκες σε μια περισσότερο ισότιμη σχέση μεταξύ τους – μια σχέση που επίσης είναι και αντικαπιταλιστική. “Πάνω απ’ όλα, θέλουμε η αγωνιστικότητά μας να δημιουργήσει μια νέα προσωπικότητα, μια προσωπικότητα που να βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τον Καπιταλισμό”, λέει μια αντιπρόσωπος της Κουρδικής Επιτροπής της επιστήμης της Γυναίκας (Jineology Committee) μιας επιτροπής από γυναίκες, για γυναίκες που ιδρύθηκε από το διακρατικό PKK (Partiya Karkerên Kurdistanê), το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα.[3] Η δέσμευσή τους είναι η οικοδόμηση της δημοκρατίας, του σοσιαλισμού, της οικολογίας και του φεμινισμού.

Οι Ζαπατίστας, ομοίως, δεσμεύτηκαν σε περισσότερο ισότιμες σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων. Ένα από τα πρώτα πράγματα που προέκυψαν από την ένοπλη εξέγερση το 1994 ήταν ο Επαναστατικός Νόμος των Γυναικών. Ο νόμος αυτός διατύπωσε 10 νέους κανόνες δίνοντας στις γυναίκες πρωτοφανή εξουσία στις ζωές τους, εμπεριέχοντας το εάν και με ποιόν θα παντρευτούν, το δικαίωμα να υπηρετήσουν στα συμβούλια διακυβέρνησης, και το δικαίωμα να κουβαλάνε όπλα όπως οι milicianas, μαχητές της πολιτοφυλακής στον Ζαπατιστικό Στρατό Εθνικής Απελευθέρωσης (EZLN στα ισπανικά). Οι γυναίκες των Ζαπατίστας ζήτησαν επίσης να εμπεριέχεται στο νόμο η απαγόρευση ναρκωτικών και αλκοόλ, έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν τη μία από τις κύριες αιτίες της οικογενειακής βίας. Μετά την κατάπαυση πυρός μόλις δώδεκα μέρες μετά την εξέγερση, πολλές γυναίκες στρατιώτες ακολούθησαν μη στρατιωτική πολιτική ζωή, παίρνοντας πρωτοφανείς θέσεις στη διακυβέρνηση, την παιδεία, τη διαχείριση και την λήψη αποφάσεων – εναλλακτικούς τρόπους κατάληψης των όπλων, αυτή τη φορά μεταξύ τους και μαζί με τους άντρες. Για τα

τελευταία 21 χρόνια, και οι άντρες και οι γυναίκες υπήρξαν σε μια διαδικασία αποδόμησης των παλιών προτύπων σχετικά με το φύλο, ξαναμαθαίνοντας πως να υπάρχουν και να σχετίζονται ο ένας με τον άλλο εκ νέου, και να μοιράζονται οικιακά και δημόσια καθήκοντα. Αν και το χτίσιμο της ισότητας των δυο φύλων βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη, αυτές οι νέες σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών συγκροτούν ένα θεμελιώδες συστατικό της ίδιας της οικοδόμησης της αυτονομίας των Ζαπατίστας.

Οι ριζοσπαστικές αυτές αλλαγές στις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων διαμορφώνονται μέσα σε πλαίσια σκληρής βίας και πολέμου υψηλής και χαμηλής έντασης. Στο Κομπάνι, κοντά στα Τουρκικά σύνορα οι Κούρδοι αντιστέκονται ηρωικά στις καταστροφές του ISIS από τη μια, και τις ρατσιστικές και κατασταλτικές μεθοδεύσεις του Τουρκικού Κράτους από την άλλη. Στην Τσιάπας, οι Ζαπατίστας χτίζουν την αυτονομία τους μέσα στην εντεινόμενη βία ενός ναρκο-κράτους που δεσπόζει ένα μεγάλο μέρος του έθνους, όπου είναι δύσκολο να διακρίνεις τη διαφορά ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους εμπόρους ναρκωτικών. Στην κοντινή Γκερέρο – μια νοτιοδυτική πολιτεία του Μεξικό επίσης γνωστή για τις πλούσιες φυσικές πηγές της, το έντονο εμπόριο ναρκωτικών, τα κινήματα αντίστασης και την αστυνόμευση από την κοινότητα – οι γυναίκες επίσης προσχώρησαν στις ένοπλες τάξεις της *policia comunitaria*. Αυτές οι ένοπλες περιπολίες προέκυψαν για να γεμίσουν το κενό που δημιούργησε η διεφθαρμένη αστυνομία με την μισθοδοσία τους μέσω ναρκωτικών και βρίσκονται σε έξαρση σε διάφορες άλλες κοινότητες ανά την χώρα. Άντρες και γυναίκες παλεύουν μαζί σ' αυτές τις διαφορετικές εμπροσθοφυλακές, πολλές φορές περνώντας κράτη και εθνικά σύνορα για να προσχωρήσουν στη μάχη, όπως οι πολλές νέες αναρχικές γυναίκες από την Τουρκία που πέρασαν με λεωφορεία στη Συρία για να βοηθήσουν τους Κούρδους στο Κομπάνι να αντισταθούν στο ISIS τους περασμένους μήνες.

Συγκεκριμένα κομμάτια της 30ετούς Κουρδικής αντίστασης ανέλαβαν επίσης το έργο να σφυρηλατήσουν περισσότερο ισότιμες σχέσεις ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες σαν κρίσιμο στοιχείο του πολιτικού τους εγχειρήματος. Με τους Κούρδους διάσπαρτους σε Τουρκία, Συρία και Ιράκ, το γεωπολιτικό σχέδιο του Κουρδιστάν έχει εξαπλωθεί σε διακρατικό επίπεδο σε αυτό που μερικοί περιγράφουν ως “Δημοκρατική Συνομοσπονδία” που υπερβαίνει τα εθνικά και κρατικά σύνορα. Αυτή είναι μια φιλοδοξία μέχρι στιγμής, όχι μια πλήρως αναπτυγμένη πραγματικότητα ούτε αγκαλιάζεται από όλους τους Κούρδους. Οι ιδέες αυτές απορρέουν κυρίως από τα εξελισσόμενα γραπτά του ηγέτη του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) Αμπντουλάχ Οτσαλάν, που έχει φυλακιστεί στην Τουρκία από το 1999. Η “Δημοκρατική Συνομοσπονδία” στοχεύει στην οικοδόμηση ενός νέου συστήματος το οποίο θα λειτουργεί σύμφωνα με τη δίκαιη διανομή των πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος. Επιδιώκει να δημιουργήσει μια κοινωνία χωρίς σεξισμό, αντικαθιστώντας τις παραδοσιακές πατριαρχικές κοινωνίες, τις θρησκευτικές ερμηνείες και την καπιταλιστική εμπορευματοποίηση των γυναικών. Το κίνημα έχει εργαστεί έντονα σε κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο για να πολεμήσει τις πατριαρχικές νοοτροπίες που είναι ριζωμένες στις γυναίκες, σαν μια μορφή υποταγής, και στους άντρες, σαν μια μορφή κυριαρχίας. [4]

Η Ζαπατιστική και Κουρδική αντίσταση δημιούργησαν μια ριζοσπαστική αλλαγή παραδείγματος που μετασχηματίζει τα πάντα. Στα αυτόνομα δημοτικά κέντρα διοίκησης των Ζαπατίστας που ονομάζονται “*Caracol de Oventic*” υπάρχει το “Γραφείο Γυναικείας Αξιοπρέπειας” όπου γυναίκες συγκεντρώνονται για να συζητήσουν τις επιτυχίες και αποτυχίες του Επαναστατικού Νόμου των Γυναικών. Ομοίως, η Επιτροπή της επιστήμης της Γυναίκας (*Jineology Committee*) του PKK μελετά τις γυναικείες ιστορίες για την κατανόηση της κατασκευής των ιεραρχιών και των εθνών-κρατών που διαβρώνουν την γυναικεία δύναμη στην κοινωνία. Και οι δύο κοινότητες προέρχονται από έντονα

πατριαρχικές ιστορίες και πλαίσια, επομένως υπάρχει μακρύς δρόμος ακόμα και για τις δυο. Εν τούτοις σε μικρό χρονικό διάστημα έχουν αποκομίσει τεράστια οφέλη. Οι γυναίκες εκπροσωπούνται όλο και περισσότερο στα συμβούλια διακυβέρνησης και ενεργές στις ένοπλες τάξεις, αλλά η πραγματική επανάσταση διεξάγεται στον οικιακό χώρο, όπου η φροντίδα των παιδιών, της υγείας και του σπιτιού είναι εργασίες καταμερισμένες μεταξύ ανδρών και γυναικών. Και οι Κούρδοι και οι Ζαπατίστας προσφέρουν ένα ζωντανό παράδειγμα όχι μόνο του τι είναι δυνατό, αλλά του τι ήδη ασκείται και μεγαλώνει.[5]

Άντρες και γυναίκες, δουλεύοντας στην κατεύθυνση αυτού που οι Ζαπατίστας θα αποκαλούσαν “Άλλο” τρόπο δημιουργίας σχέσεων μεταξύ τους, διασχίζουν εμπόλεμες περιοχές, αλλά και πνευματικής, γεωργικής και οικιακής φροντίδας – μαθαίνοντας μαζί με και από τον άλλο είτε στο πεδίο της μάχης ή φτιάχνοντας φαγητό. Είναι, σ’ αυτές τις καθημερινές πρακτικές οικοδόμησης της αυτονομίας, που ξεκινάμε να φέρουμε στην επιφάνεια την δυνατότητα ενός άλλου είδους ζωής, γνώσης, ύπαρξης και δημιουργίας σχέσεων μεταξύ μας που μπορεί να δημιουργήσει και να τροφοδοτήσει καλύτερους τρόπους ζωής. Ξεκινά με το να κάνει τις πατριαρχικές συνήθειες ορατές. Η οικοδόμηση περισσότερο ισότιμων σχέσεων σημαίνει μια καθημερινή πρακτική καλύτερων, ευγενέστερων τρόπων στις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αυτή είναι η γνώση για όλους εμάς για να την μετουσιώσουμε σε πράξη στα δικά μας μέρη και με τους δικούς μας ανθρώπους, όχι μόνο με τα όπλα στο χέρι αλλά και χέρι-χέρι...abrazándonos, αγκαλιάζοντας ο ένας τον άλλο.

Σημειώσεις

[1] Για παράδειγμα, οι Μεσοαμερικανικές συνελεύσεις ή οι πρώτοι Σουμέριοι και οι αποκεντρωμένοι οργανισμοί των σχηματισμών φυλών και φατριών όπως περιγράφονται στο “El confederalismo democrático: propuesta libertaria del pueblo kurdo.” ALB Noticias en Mar, 17 Σεπτέμβρη 2013.

[2] “Γη και Ελευθερία” ήταν το σύνθημα των Ζαπατίστας, τότε και τώρα, ενώ “Γη ή Θάνατος” το σύνθημα που ακούστηκε στην περιοχή Botan σήμερα όπως αναφέρθηκε από τον Heysam Mislum στο “Kobane Diary: 4 Days Inside the City Fighting an Unprecedented Resistance Against ISIS,” Newsweek, 15 Οκτώβρη 2014.

[3] Η Επιτροπή της επιστήμης της Γυναίκας (Committee of Jineology) όπως αναφέρεται από τον Jorge Ricardo Ottino, γράφοντας για το “Resumen Latinoamericano from mountains of Xine, areas of media defense, South Kurdistan, Republic of Iraq”, 3 Ιουλίου 2014.

[4] “El confederalismo democrático: propuesta libertaria del pueblo kurdo.” ALB Noticias en Mar, 17 Σεπτέμβρη 2013.

[5] Για μεγαλύτερη σε βάθος περιγραφή του κινήματος των Κούρδισσων Γυναικών δείτε <https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/necla-acik/kobane-struggle>

Η Charlotte Maria Sáenz είναι Συντονίστρια Μέσων Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης για το “Other Worlds” και διδάσκει στο CIIS (California Institute for Integral Studies) στο Σαν Φρανσίσκο, όπου είναι ιδρυτικό μέλος του Κέντρου για την Τέχνη και την Κοινωνική Δικαιοσύνη. Έχει εικοσαετή εμπειρία δουλεύοντας παγκοσμίως σε σχολεία, στους δρόμους, σε πανεπιστήμια, σε προσφυγικούς καταυλισμούς, αυτόνομες ζώνες και ταξιδιωτικά προγράμματα στην πατρίδα της το Μεξικό, σ’ ολόκληρο το Λίβανο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επιστρέφει ετησίως για να δουλέψει με το Universidad de la Tierra Chiapas, το Al-Jana στη Βηρυτό, και για να διδάξει στο παγκόσμιο ταξιδιωτικό πρόγραμμα του World Learning “Beyond Globalization.” Είναι μέλος των παγκόσμιων Κοινωνιών Μάθησης και του Διεθνούς Οργανισμού για μια Συμμετοχική Κοινωνία.